

บทความวิชาการ

การลดระยะเวลาการรอคอยในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจิตเวช

ด้วยกรอบแผนภาพเพชรคู่: กรณีสมมติข้อเสนอเชิงระบบ

REDUCING WAITING TIME IN OUTPATIENT DEPARTMENTS OF PSYCHIATRIC HOSPITAL
USING THE DOUBLE DIAMOND DIAGRAM FRAMEWORK: A HYPOTHETICAL CASE
OF A SYSTEMATIC PROPOSALศุภกฤต จิงพิภานิชกุล^{1*}, โสมิต ฉันทนารุงภักดิ์^{2**}Supphakrit Chuengphipanichchakul^{1*}, Kosit Chantananurungpak^{2**}¹ สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, ถนนพหลโยธิน 11000, ประเทศไทย² นักวิชาการอิสระ, บางรัก กรุงเทพมหานคร 10500, ประเทศไทย¹ Bureau of Elderly Health Department of Health Ministry of Public Health, Nonthaburi 11000, Thailand² Independent Scholar, Bang Rak, Bangkok 10500, Thailand

Corresponding author; Supphakrit888@gmail.com*, kapook12.hk@gmail.com**

Received: 7 Aug., 2025

Revised: 12 Sep., 2025

Accepted: 25 Sep., 2025

บทคัดย่อ

ระยะเวลาการรอคอยสำหรับการรับบริการของแผนกผู้ป่วยนอก (OPD) ในโรงพยาบาลจิตเวชเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้รับบริการ บทความนี้มุ่งเสนอการลดระยะเวลาการรับบริการ OPD ของโรงพยาบาลจิตเวช จากกรณีสมมติด้วยแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) ที่เป็นแผนภาพแสดงกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ค้นหา (Discover) นิยาม (Define) พัฒนา (Develop) และส่งมอบ (Deliver) ที่จะถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแสดงกระบวนการคิดเชิงแก้ไขปัญหา โดยนำเสนอผ่านกรณีสมมติแสดงศักยภาพการลดเวลาของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวชแห่งหนึ่ง ที่ลดระยะเวลาการรอคอยเฉลี่ยจาก 280 นาที เหลือ 105 นาที (ลดลงร้อยละ 62.5%) บทความนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการลดระยะเวลาการรอคอยอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยแนวคิดการออกแบบเชิงระบบที่ยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง

คำสำคัญ: ระยะเวลาการรอคอย; ผู้ป่วยนอก; โรงพยาบาลจิตเวช; แผนภาพเพชรคู่; ทฤษฎีข้อจำกัด

ABSTRACT

Waiting time for services of outpatient department (OPD) in psychiatric hospitals is a key factor affecting service quality and patient satisfaction. This article aims to propose a reduction of OPD waiting time in psychiatric hospitals based on a hypothetical case using a double diamond diagram, which is a design thinking process diagram divided into four steps: Discover, Define, Develop and Deliver. This diagram will be applied to demonstrate the problem-solving process through a hypothetical case demonstrating the potential for reducing OPD time in a psychiatric hospital, which reduced the average waiting time from 280 minutes to 105 minutes (62.5% reduction). This article therefore highlights the possibility of effectively reducing waiting time using a client-centered systems design approach.

Keywords: Waiting time; Outpatient department; Psychiatric hospital; Double Diamond; Theory of Constraints

บทนำ

แผนกผู้ป่วยนอก (Out – Patient Department : OPD) มีขอบเขตภารกิจและหน้าที่ในการให้บริการ ผู้ป่วยทั่วไปที่ไม่อยู่ในภาวะวิกฤต ฉกฉวย ครอบคลุมในการตรวจรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพ ให้แก่ผู้รับบริการ และผู้ที่มีสุขภาพดี ซึ่งการบริการในรูปแบบคลินิกต่างๆ เป็นจุดบริการเริ่มต้นที่ผู้รับบริการจะต้อง มาติดต่อ โดยจะต้องมีพื้นที่ใช้สอย และทางสัญจรทั้งของเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการและส่วนสนับสนุนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน และเป็นพื้นที่จุดเริ่มต้นที่รองรับความแออัดจากประชาชนที่มาใช้บริการในพื้นที่จำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาในด้านการรอคอยในการให้บริการทางด้านสาธารณสุขแก่ผู้รับบริการ

ในปัจจุบันปัญหาระยะเวลารอคอยในการให้บริการในระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการหลายด้าน ทั้งในเรื่องของความล่าช้าในการเข้าถึงบริการ การเสียเวลา การเสียค่าใช้จ่าย ความวิตก

กังวล และปัญหาด้านสุขภาพจิตของผู้มารับบริการ นำไปสู่ความเครียด ความผิดหวัง ความหงุดหงิด จากการมารับบริการ และส่งผลต่อการตัดสินใจไม่มารับบริการในสถานพยาบาล เนื่องจากไม่สามารถทนรอด้วยความทุกข์ทรมานจากอาการป่วยได้ (Alrajhi, Algerian et al. 2020, McIntyre and Chow, 2020) นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการแล้ว ระยะเวลารอคอยที่ยาวนานยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการรักษา ส่งผลให้แพทย์มีเวลาในการตรวจผู้รับบริการแต่ละรายน้อย แพทย์อาจตรวจด้วยความรวดเร็ว และอาจให้ข้อมูลที่ไม่กระจ่าง ทำให้ผู้รับบริการไม่พึงพอใจ (Nottingham QJ et al., 2018) ซึ่งจากรายงานสรุปข้อมูลผู้ป่วยของกระทรวงสาธารณสุข พบว่าตลอดช่วงเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปี 2563-2567 จำนวนครั้งการเข้ารับรักษาแบบผู้ป่วยนอกสูงกว่าสามเท่าของประชากรในทุกๆปี (ปี 2567 มีจำนวน 3,408.72 ครั้งต่อประชากร 1,000 คน) (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2567) และจำนวนวันนอนโรงพยาบาลของผู้ป่วยใน (IPD) เพิ่มขึ้น

จาก 32.53 ล้านวันในปี 2566 (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2566) เป็น 35.33 ล้านวันในปี 2567 อีกทั้งยังพบว่า มากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ป่วยนอกที่เข้ามารับบริการในโรงพยาบาลใหญ่เป็นความเจ็บป่วยที่สามารถรับบริการจากสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิ (Primary Care) เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือร้านขายยาชุมชนได้ ทำให้บุคลากรทางการแพทย์ไม่สามารถบริหารจัดการเวลา และทรัพยากรในการดูแลผู้รับบริการได้อย่างทั่วถึง ปัจจุบันแม้จะมีระบบการคัดกรองความเร่งด่วน (Triage) ในการให้บริการกับผู้รับบริการก็ตาม ประเทศไทยก็ยังคงพบปัญหาด้านองค์ความรู้ และประสบการณ์ ของผู้ให้บริการทางการแพทย์ ในการคัดกรอง ทำให้การคัดแยกไม่แม่นยำอันนำไปสู่ความแออัด และการใช้ทรัพยากรทางการแพทย์อย่างไม่มีประสิทธิภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ระบบการคัดกรองผู้รับบริการมีส่วนสำคัญที่สุด หากระบบมีรูปแบบที่ชัดเจน มีความละเอียด เพียงตรง และมีความคลาดเคลื่อนน้อย จะช่วยให้พยาบาลสามารถคัดกรองได้ถูกต้องตามความเร่งด่วน (Christ, Grossmann et al., 2010) สามารถส่งผู้รับบริการไปยังพื้นที่รักษาที่มีความเหมาะสมกับอาการของผู้รับบริการ ลดความล่าช้าในการรักษาผู้รับบริการที่มีภาวะฉุกเฉินอย่างแท้จริง ลดค่าใช้จ่ายและทรัพยากรขององค์กรที่ต้องนำมาใช้เกินความจำเป็น ลดอัตราความคลาดเคลื่อนในการคัดกรองลดระยะเวลาในการนอนโรงพยาบาล ลดความแออัดในพื้นที่รักษา ลดความเครียดของพยาบาลที่ทำหน้าที่ในการคัดกรองและลดอัตราความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ (พัชนี สุมานิตย์, 2565) ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการในการรักษา และระยะเวลารอคอยในการให้บริการที่มากขึ้น

แม้ว่าปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุข ได้มีนโยบาย Smart Healthcare เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศด้านระบบบริการ โดยมีการนำเทคโนโลยีด้านสุขภาพมาใช้

ในการจัดเก็บระบบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นแผนการบริหารจัดการของโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังนำระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-health) มาเพิ่มคุณภาพการรักษา อาทิ การนัดหมายผู้รับบริการ การจัดคิว การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจวินิจฉัย การรักษา และการเข้าถึงข้อมูลผู้รับการรักษา ลดความแออัด ลดการรอคอย มีข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ เพื่อให้สถานบริการด้านสุขภาพเป็นโรงพยาบาล Smart Hospital (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2562) ทั้งนี้ได้มีการใช้ระบบในการลดขั้นตอนในการให้บริการ ด้วยการประยุกต์ใช้ระบบสแกน แต่ด้วยข้อจำกัดหลายๆปัจจัย ปัญหาระยะเวลารอคอยยังคงเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างและทรัพยากรของโรงพยาบาล

โครงสร้างและทรัพยากรของโรงพยาบาล มีความสัมพันธ์กับปัญหาการรอคอยของผู้รับบริการอย่างใกล้ชิด โดยปัญหาการรอคอยที่ยาวนานมักเกิดจากการขาดแคลนทรัพยากรที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบริการ รวมถึงการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม (พัชนี สุมานิตย์, 2565) ส่งผลให้ระยะเวลารอคอยในการให้บริการนานขึ้น

2. กระบวนการให้บริการ (Workflow)

กระบวนการให้บริการที่ไม่เหมาะสม หรือไม่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปสู่ปัญหาการรอคอยที่ยาวนานได้ เนื่องจากกระบวนการให้บริการ ที่ดีจะช่วยลดความซับซ้อนของขั้นตอนการทำงาน ลดความล่าช้า และเพิ่มความคล่องตัวในการให้บริการ (ภาณุพันธ์ หงษ์วิไลและคณะ, 2565)

3. ลักษณะของผู้รับบริการ และเวลาที่ใช้บริการ

ลักษณะของผู้รับบริการ และความเร็วในการให้บริการมีผลต่อปัญหาการรอคอย โดยเฉพาะประเภท

ของผู้รับบริการ และความจำเป็นในการรักษาที่ซับซ้อน (Yurkova and Wolf, 2011) ผู้รับบริการที่มีอาการฉุกเฉินที่ไม่รุนแรง (เช่น สีเหลืองระดับ 3) มักใช้เวลารอคอยนานกว่าเนื่องจากต้องได้รับการตรวจวินิจฉัยและรักษาอย่างละเอียด นอกจากนี้การจำหน่ายผู้รับบริการเพื่อรับไว้เป็นผู้ป่วยในก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลารอคอยเช่นกัน

4. ภาวะความแออัด (Overcrowding / crowding)

เมื่อมีผู้รับบริการจำนวนมากเข้ามาในสถานบริการสุขภาพพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ฉุกเฉินอาจทำให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากร (ภานุพันธ์ หงษ์วิไลและคณะ, 2565) เช่น เตียง บุคลากรทางการแพทย์ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ทำให้ผู้รับบริการต้องรอคิวเพื่อรับการรักษาหรือบริการนานขึ้น

5. ระบบสนับสนุนภายนอก

ระบบสนับสนุนภายนอก ก็เป็นปัจจัยหลักอีกปัจจัยหนึ่ง หากหน่วยบริการ หรือโรงพยาบาลมีการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ มีข้อจำกัด ในด้านของการสรรหา จัดซื้อที่ไม่เพียงพอ ขาดการได้รับการสนับสนุนที่ดีจากหน่วยงานหลักก็จะส่งผลถึงประสิทธิภาพของกระบวนการในการให้บริการ อันนำไปสู่ระยะเวลารอคอยในการให้บริการที่นานขึ้น

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จะพิจารณากระบวนการรอคอยการรับบริการของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช โดยการวิเคราะห์ปัจจัย ผลกระทบ และการพัฒนาเพื่อลดระยะเวลารอคอยด้วยแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) ที่เป็นแนวคิดที่ถูกประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขา อาทิ สาขาการศึกษา สาขาสังคมศาสตร์ และอื่นๆ การศึกษา (สุทธิกานต์ เลขาณูการและคณะ, 2565) แต่ยังไม่พบการใช้ในสาขาบริหารการพยาบาล โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการพัฒนา ต่อยอดกระบวนการแนวทางในการให้บริการ

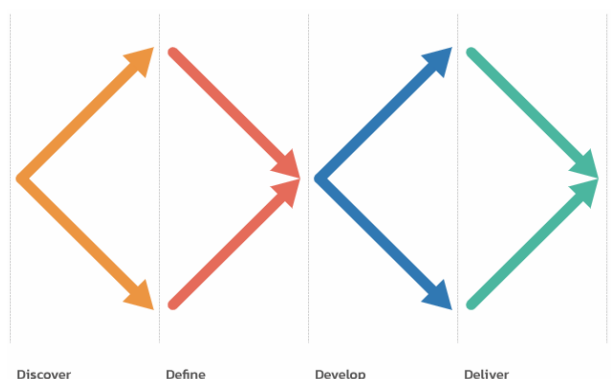
ด้านสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพ และลดระยะเวลารอคอยในการรอรับบริการของผู้รับบริการใน OPD โรงพยาบาลจิตเวช ให้เกิดประสิทธิภาพ และได้รับการรักษาที่ครอบคลุมทั่วถึง

ผลกระทบของระยะเวลารอคอยที่ยาวนาน

ระยะเวลารอคอยที่ยาวนานส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ทั้งต่อผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ และประสิทธิภาพการรักษา

ระยะเวลารอคอยที่ยาวนานส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดความเครียดและความผิดหวังจากการให้บริการ และอาจส่งผลต่อการตัดสินใจไม่รับบริการในสถานพยาบาล เนื่องจากไม่สามารถทนรอด้วยความทุกข์ทรมานจากอาการป่วยได้ (Wang, Huang et al., 2023) และเกิดความไม่พึงพอใจในการรอรับบริการ (Bleustein, Rothschild et al., 2014) ในขณะที่ผู้ให้บริการจะเกิดความเหนื่อยล้า ความเครียด และแรงกดดันจากการที่มีผู้รับบริการรอคอยเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลงซึ่งมีความเสี่ยงต่อความผิดพลาด อันกระทบต่อภาพลักษณ์ของโรงพยาบาลจิตเวช

แผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram)

รูปภาพที่ 1 แผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram)

แผนภาพเพชรคู่ หรือ Double Diamond Diagram เป็นแผนภาพแสดงกระบวนการการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) (Design Council, 2025)

การคิดเชิงนวัตกรรม การคิดเชิงแก้ไขปัญหา การคิดเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งถูกใช้อย่างแพร่หลาย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ค้นหา (Discover) จุดเริ่มต้นจากเพชรเม็ดแรกช่วยให้เกิดความเข้าใจ จากการพูดคุย และใช้เวลากับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา แทนที่จะคิดกันเองว่าปัญหาคืออะไร ขั้นตอนนี้มุ่งเป้าไปสู่การค้นพบปัญหาต่างๆ (Pitsacha C., 2020) เพื่อให้สามารถระบุขอบเขตของปัญหาที่เกิดขึ้น ในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลกับผู้รับบริการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด (Design Council ,2525)

2. นิยาม (Define) เป็นขั้นตอนที่นำเอาข้อมูลจากขั้นตอน “ค้นหา (Discover)” มาวิเคราะห์เพื่อที่จะหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง (Design Council ,2525) เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในขั้นตอนนี้ ปัญหาที่ไม่ใช่ปัญหาหลักจะถูกคัดออกเนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรด้านเงินทุน เวลา และบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

3. พัฒนา (Develop) เป็นขั้นตอนของการระดมความคิด แบ่งปันข้อมูล และนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาลหลักที่ได้ถูกระบุสาเหตุมาจากขั้นตอน “นิยาม (Define)” การคิดในขั้นตอนนี้ควรเป็นการคิดที่รอบด้าน คิดนอกกรอบ (Pitsacha C., 2020) และครอบคลุมทุกความเป็นไปได้สำหรับการแก้ไขปัญห

4. Deliver (ส่งมอบ) เป็นขั้นตอนที่นำแนวทางการแก้ไขปัญหาลหลักที่เลือกไปปฏิบัติจริง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพิจารณาประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของแนวทางที่เลือกนั้น (Pitsacha C., 2020) กระบวนการในแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) เมื่อนำไปปฏิบัติจริงจะไม่ได้เป็นขั้นตอนแบบแนวเส้นตรง แต่จะเป็นลักษณะของกระบวนการวนซ้ำ (Iterative

process) ที่แต่ละขั้นตอนจะกลายเป็นข้อมูลสำหรับขั้นตอนถัดไป และข้อมูลย้อนกลับสู่ขั้นตอนก่อนๆ หรือแม้กระทั่งย้อนกลับสู่จุดเริ่มต้น บนหลักคิดที่ว่าไม่มีแนวคิดใดที่สมบูรณ์แบบ ผู้ให้บริการต้องรับผลตอบรับจากการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และนำมาปรับปรุงกระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Design Council ,2525)

ทฤษฎีข้อจำกัด (Theory of Constraints, TOC)

ทฤษฎีข้อจำกัดมุ่งไปยังการปรับปรุงกระบวนการทำงานผ่านการวิเคราะห์หาข้อจำกัดที่มีอยู่ในกระบวนการทำงาน หรือคอขวด (bottleneck)) (สาธิต บัวคล้าย, 2512, Goldratt EM & Jeff C, 2004) การที่หน่วยงานสามารถระบุคอขวดที่มีอยู่ในกระบวนการทำงานได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และแก้ไขอย่างตรงจุดจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของกระบวนการทำงานนั้น

รูปแบบการปรับปรุงระบบการรอคอยการรับบริการของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช

กระบวนการพัฒนาระบบการรอคอยการรับบริการของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช ผ่านการออกแบบบริการ โดยประยุกต์ใช้ แผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) เป็นดังนี้

การเข้าใจกระบวนการดำเนินงาน และการรวบรวมข้อมูล (Discover)

1. ศักยภาพวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานในปัจจุบัน (Work process analysis) ระบุข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา อาทิ สถิติการเข้ามาใช้บริการของผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลจิตเวช ระยะเวลาในการรอคอยในแต่ละกระบวนการดำเนินงาน ในกรณีที่สารสนเทศที่จำเป็นไม่ได้มีการถูกเก็บรวบรวม ให้ดำเนินการรวบรวมโดยพิจารณาเลือกใช้วิธีดังนี้

- ให้บุคลากรในโรงพยาบาลจิตเวชทดลองเข้าไปเป็นผู้ใช้บริการด้วยตัวเอง

- การสัมภาษณ์ และสังเกตผู้รับบริการจริง

- การร้องขอให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องประมวลผล

สารสนเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล และระบุสาเหตุของปัญหา (Define)

2. วิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อ จุดประสงค์ในการลดระยะเวลาการรอคอยการรับบริการของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช โดยพิจารณาทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณได้แก่

2.1 ความเสี่ยง และปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงาน รวมทั้งจัดกลุ่มประเภทของปัญหาที่มีลักษณะแบบเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน

2.2 ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ผู้รับบริการใช้เวลาในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการให้บริการ

2.3 ระบุขั้นตอนที่เป็นคอขวด (bottleneck) ของกระบวนการดำเนินงาน

2.4 วิเคราะห์สาเหตุของขั้นตอนที่เกิดคอขวดในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล โรงพยาบาลจิตเวชสามารถเลือกใช้เครื่องมืออย่าง Journey Map (แผนผังแสดงกิจกรรม และความรู้สึกในการใช้บริการตั้งแต่ต้นจนจบ) มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของประสบการณ์การใช้บริการ ข้อปัญหาที่พบ และสามารถระบุโอกาสในการพัฒนาการบริการ

การพัฒนาแนวทางแก้ไข (Develop)

3. ระดมความคิด (Brainstorming) เพื่อค้นหาแนวทางการลดระยะเวลาการรอคอย อันได้มีสาเหตุในขั้นตอนของ การวิเคราะห์ข้อมูล และระบุสาเหตุของปัญหา (Define) ได้แก่

3.1 การเพิ่มทรัพยากร

3.2 การลดทอนกิจกรรมที่ไม่เพิ่มคุณค่า

3.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

ในกระบวนการทำงาน

3.4 การว่าจ้างบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก (Outsourcing)

ในขั้นตอนของการระดมความคิด โรงพยาบาลจิตเวชสามารถประยุกต์ใช้ Scenario Design (แผนผังแสดงขั้นตอนการใช้บริการ) เพื่อช่วยให้ทีมได้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงานร่วมกันสำหรับแต่ละทางเลือกที่น่าเสนอ รวมถึงกระตุ้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

4. จัดหมวดหมู่ประเภทของแนวทางที่ระดมความคิดได้

5. นำแนวทางที่ได้รับการคัดเลือกมาศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility study) เพื่อพิจารณาในประเด็นต่างๆ เช่น

- ต้นทุนที่จะเกิดขึ้นของแต่ละทางเลือก

- ค่าใช้จ่ายที่จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคตของแต่ละทางเลือก

- ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว

- ความพร้อมของบุคลากร

ในขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้ โรงพยาบาลจิตเวช อาจพิจารณาใช้ Service Blueprint & Co-creation ซึ่งเป็นผังแสดงกระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องในส่วนที่พัฒนาว่าจะเป็นไปในลักษณะอย่างไร แนวทางที่คัดเลือกมาเป็นไปได้ใหม่ ช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และใช้เป็นคู่มือในการสื่อสารถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานภายในองค์กร

การทดสอบ การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล (Deliver)

6. เมื่อได้ทางเลือกที่จะนำไปปฏิบัติใช้แล้วนั้นทางโรงพยาบาลจิตเวชทดลองนำแผนไปลองปฏิบัติใช้จริง โดยอาจจำลองให้พนักงานเป็นตัวแทนของลูกค้า เพื่อมาลองรับบริการกับระบบใหม่

7. กรณีที่พบปัญหาจากการทดสอบ ให้ทำการย้อนกลับไปสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล และระบุสาเหตุของปัญหา (Define) เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุ และระดมความคิดหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป (Develop)

8. กรณีที่ระบบใหม่ได้ถูกปรับปรุงจนเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่าย ให้ดำเนินการจัดทำคู่มืออย่างเป็นทางการ เรียกประชุมกับทุกส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน รวมทั้งแจ้งถึงข้อมูลติดต่อสำหรับทีมที่ดูแลด้านการพัฒนาในกรณีที่มีข้อสอบถามในช่วงที่เพิ่งเริ่มนำระบบใหม่ไปปฏิบัติ

กรณีสมมติ

OPD ในโรงพยาบาลจิตเวชแห่งหนึ่งที่ญาติของผู้รับบริการจิตเวชแจ้งกับพยาบาลประจำแผนกถึงกรณีที่ต้องใช้เวลานานมากกว่าจะได้พบแพทย์ด้วยท่าที่ไม่พึงพอใจ พยาบาลจึงทำการแจ้งสอบถามเหตุการณ์เบื้องต้นกับทางญาติของผู้รับบริการพบว่า เวลารอคอยตั้งแต่เริ่มทำบัตรผู้รับบริการจนกระทั่งรับยาเสร็จสิ้นใช้เวลาราว 4 ชั่วโมงโดยวันนั้นผู้มารับบริการไม่ได้หนาแน่นมาก หลังจากนั้นพยาบาลจึงแจ้งนำเรื่องเข้าสู่การประชุมของส่วนงานผู้ป่วยนอกเพื่อหารือแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยมีเป้าหมายในการลดเวลารอคอยให้เหลือไม่เกิน 2 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 แนวทางสำหรับการปรับปรุงระบบรอคอย OPD ในโรงพยาบาลจิตเวชด้วยแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) ตามกรณีสมมติ

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลลัพธ์ของกิจกรรม
การเข้าใจกระบวนการดำเนินงาน และการรวบรวมข้อมูล (Discover)	- สัมภาษณ์ญาติของผู้รับบริการ (ผู้ร้องเรียน) รวมถึง ผู้ดูแลผู้รับบริการด้านจิตเวชท่านอื่นๆ ถึงสภาพปัญหาที่พบ อันส่งผลต่อเวลารอคอยในแต่ละกิจกรรม - ศึกษาข้อมูลการไหลของกิจกรรมตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการ (Workflow) - จำลองเป็นผู้รับบริการสมมติเพื่อเก็บข้อมูลเวลารอคอยสำหรับแต่ละกิจกรรม	- ข้อมูลลำดับขั้นตอนของกิจกรรม ตั้งแต่การลงทะเบียนจนถึงขั้นตอนการรับยา - เวลาที่ใช้ของแต่ละกิจกรรม
การวิเคราะห์ข้อมูลและระบุสาเหตุของปัญหา (Define)	- วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นดังต่อไปนี้จากข้อมูลที่รวบรวมมาจากขั้นตอนแรก - ระยะเวลาเฉลี่ยในแต่ละกิจกรรม - สาเหตุของปัญหาในแต่ละกิจกรรม หรือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดคอขวด (bottleneck)	- เวลาเฉลี่ยของแต่ละกิจกรรม - สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรม

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลลัพธ์ของกิจกรรม
การพัฒนาแนว ทางแก้ไข (Develop)	- นำสาเหตุของปัญหาของแต่ละกิจกรรมที่ระบุได้แล้ว มาระดมความคิดเพื่อระบุแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ - หลังระบุแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ดำเนินการจัดหมวดหมู่ของแนวทางทั้งหมด เพื่อให้สามารถจัดระเบียบความคิดของสมาชิกในกลุ่ม และลดทอนแนวทางที่ซ้ำซ้อน - ศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility study) ของแต่ละหมวดหมู่แนวคิด โดยพิจารณาในปัจจัยต่างๆ เช่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหในระยะยาว ความพร้อมของบุคลากรงบประมาณ ระยะเวลาที่คาดว่าจะลดลงได้ รวมถึงพิจารณาผลกำไรขาดทุนที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกใช้แนวทางนั้น	ผลจากการระดมความคิด และศึกษาความเป็นไปได้ พบว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจ้างบริษัทที่รับบริการวางระบบ ERP (Enterprise Resource Planning) แบบครบวงจร ที่เคยมีผลงานการวางระบบสารสนเทศให้กับโรงพยาบาลอื่นๆ ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาระยะเวลารอคอยในระยะยาว การลงทุนด้านค่าใช้จ่ายจะเกิดหลักๆ ในช่วงการวางระบบ การฝึกฝนบุคลากร และช่วงที่เพิ่งขึ้นระบบแรกๆ โดยในระยะถัดไปจะเป็นการจ่ายค่าบำรุงระบบเท่านั้น ทางเลือกนี้ถูกประมาณการว่า หากนำมาใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างความพึงพอใจ และมีลูกค้ามาใช้บริการมากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มบุคลากรอันเป็นค่าใช้จ่ายหลักของ OPD โรงพยาบาลจิตเวช
การทดสอบ การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล (Deliver)	- นำแผนการแก้ไขที่ได้รับเลือกคือการปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านการว่าจ้างบุคคลภายนอกไปปฏิบัติ - หลังจากการเจรจาเลือกผู้ให้บริการด้านการวางระบบ และได้มีการดำเนินการวางระบบเสร็จสิ้นแล้วนั้น ให้บุคลากรของทางโรงพยาบาลจิตเวชทำการทดสอบในเซิร์ฟเวอร์ทดสอบ (Test server) ผ่านการจำลองการทำรายการจริงตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนจบกระบวนการ	- ข้อมูลเปรียบเทียบระยะเวลารอคอยโดยเฉลี่ยก่อนปรับปรุง และหลังปรับปรุง - ข้อเสนอแนะ (feedback) จากส่วนงานปฏิบัติงานเพื่อนำมาใช้ในการปรับแก้ไขข้อผิดพลาดที่พบจากการนำระบบสารสนเทศใหม่มาใช้

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผลลัพธ์ของกิจกรรม
	- เมื่อผลทดสอบใน เซิร์ฟเวอร์ทดสอบ (Test server) เป็นที่น่าพอใจจึงนำขึ้นระบบปฏิบัติการจริงของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช รวมทั้งนำเข้าข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเดิมสู่ระบบสารสนเทศใหม่ - ติดตาม ประเมินผลหลังจากขึ้นระบบสารสนเทศใหม่	

ตารางที่ 2 ตัวอย่างสรุปลำดับกิจกรรม เวลาเฉลี่ย สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา

การเข้าใจกระบวนการดำเนินงาน และการรวบรวมข้อมูล (Discover)		การวิเคราะห์ข้อมูลและระบุสาเหตุของปัญหา (Define)		การพัฒนาแนวทางแก้ไข (Develop)
ลำดับ	กิจกรรม	เวลาเฉลี่ย	สาเหตุของปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1	ลงทะเบียนและทำประวัติข้อมูลผู้รับบริการใหม่ (กรณีมาใช้บริการครั้งแรก)	60 นาที	- จำนวนเคาน์เตอร์ลงทะเบียนไม่เพียงพอ - วิธีการลงทะเบียนเป็นแบบดั้งเดิม ที่ต้องกรอกลงบนกระดาษและเจ้าหน้าที่นำเข้าข้อมูลสู่ระบบสารสนเทศของโรงพยาบาล	- ติดตั้งเครื่องอ่านข้อมูลจากบัตรประชาชน - จัดให้มีระบบลงทะเบียน และการนัดหมายออนไลน์
2	คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น	45 นาที	- จำนวนพยาบาลที่ให้บริการไม่เพียงพอ - เครื่องวัดความดันเป็นแบบกึ่งอัตโนมัติที่ต้องอาศัยพยาบาลช่วยดำเนินการให้ผู้รับบริการ - พยาบาลต้องค้นหาข้อมูลจากหมายเลขผู้รับบริการ และกรอกข้อมูลสุขภาพลงเข้าสู่ระบบ	พิจารณานำเครื่องวัดความดันแบบอัตโนมัติ มาเพื่อเพิ่มความรวดเร็วโดยให้ผู้รับบริการสามารถบริการตัวเอง มีการสอดบัตรประชาชน และผลลัพธ์ที่ได้จะนำเข้าฐานข้อมูลผู้รับบริการโดยตรงซึ่งไม่ต้องกรอกข้อมูลซ้ำโดยบุคลากรของโรงพยาบาลจิตเวช
3	รพพบแพทย์	120 นาที	ผู้รับบริการสะสมจากกระบวนการลำดับที่ 1 และ 2	ระบบคิวจะวิ่งเข้าสู่ระบบหลังจากที่ระบบได้บันทึกข้อมูลจากการตรวจสุขภาพเบื้องต้น

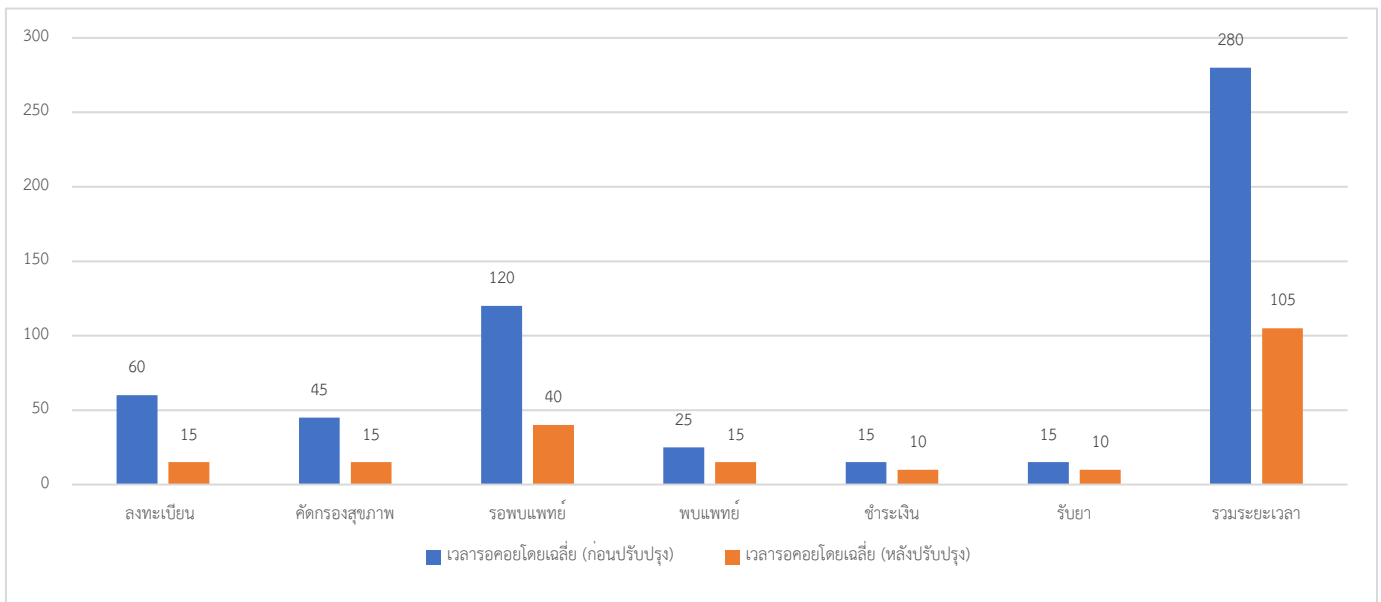
การเข้าใจกระบวนการดำเนินงาน และการรวบรวมข้อมูล (Discover)		การวิเคราะห์ข้อมูล และระบุสาเหตุของปัญหา (Define)		การพัฒนาแนวทางแก้ไข (Develop)
ลำดับ	กิจกรรม	เวลาเฉลี่ย	สาเหตุของปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา
			- การเรียงลำดับคิวใช้ระบบการวางแผนเอกสารข้อมูลผู้รับบริการในภาคเอกสาร บางกรณีมีการสลับลำดับคิวไปมา ทำให้บางรายมาก่อนแต่ได้เข้าพบแพทย์ในลำดับท้ายๆ หรือเกิดการสูญหายของเอกสาร	เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยจะประกาศเรียกเป็นหมายเลขผู้รับบริการผ่านระบบอ่านออกเสียงอัตโนมัติเพื่อเป็นการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้รับบริการ
4	พบแพทย์	25 นาที	- ข้อมูลผู้รับบริการที่ผู้ช่วยหยิบจากภาคเอกสารมีความผิดพลาดจากการที่ชื่อซ้ำกัน - บางครั้งผู้ช่วยลืมชานนามสกุลของผู้รับบริการจนมาตรวจพบว่าเรียกพบผู้รับบริการผิดรายในชั้นที่แพทย์ทวนชื่อ และนามสกุลผู้รับบริการ	- แพทย์สามารถเรียกข้อมูลผู้รับบริการ และประวัติการรักษาผ่านการใส่หมายเลขผู้รับบริการได้ทันที
5	ชำระเงิน	15 นาที	- จำนวนเคาน์เตอร์ชำระเงินมีเพียง 2 ช่อง - เอกสารที่จำเป็นสำหรับชำระเงินสูญหายไปในช่วงดำเนินการในขั้นตอนก่อนหน้านี้ - พนักงานการเงินเกิดความเข้าใจผิดจากข้อมูลที่แพทย์ระบุ ทำให้คำนวณเงินที่ต้องชำระผิดพลาด	- ข้อมูลค่าใช้จ่ายจะถูกสรุปจากฐานข้อมูลราคามาตรฐานตามกิจกรรมการรักษา ค่ายา และค่าแพทย์แต่ละราย และเชื่อมไปยังฝ่ายการเงินหลังแพทย์บันทึกข้อมูลเสร็จสิ้นการรักษา
6	รับยา	15 นาที	- ผู้ดูแลผู้รับบริการไม่ได้นำเอกสารไปวาง เนื่องจากไม่เข้าใจขั้นตอน - การเตรียมยาไม่ได้ถูกเตรียมไว้ล่วงหน้าต้องรอเอกสารที่แจ้งการจ่ายชำระแล้ว เภสัชกรจึงจัดยาให้ผู้รับบริการทีละราย	- เชื่อมต่อข้อมูลยาของผู้รับบริการแต่ละรายจากห้องแพทย์ เมื่อแพทย์กดสั่งยา ทางเภสัชกรจะสามารถเตรียมยาในระหว่างที่ผู้รับบริการดำเนินการชำระเงิน

ตารางที่ 3 ตัวอย่างเปรียบเทียบระยะเวลารอคอยโดยเฉลี่ยก่อนปรับปรุง และหลังปรับปรุง

การทดสอบ การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล (Deliver)				
ลำดับ	กิจกรรม	เวลารอคอยโดยเฉลี่ย (ก่อนปรับปรุง)	เวลารอคอยโดยเฉลี่ย (หลังปรับปรุง)	ร้อยละของเวลา- รอคอยที่ลดลง หลังปรับปรุง
1	ลงทะเบียน หรือทำประวัติข้อมูล	60 นาที	15 นาที	-75.0%
2	คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น	45 นาที	15 นาที	-66.7%
3	รอพบแพทย์	120 นาที	40 นาที	-66.7%
4	พบแพทย์	25 นาที	15 นาที	-40.0%
5	ชำระเงิน	15 นาที	10 นาที	-33.3%
6	รับยา	15 นาที	10 นาที	-33.3%
		280 นาที	105 นาที	-62.5%

จากข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 3 ตัวอย่างเปรียบเทียบระยะเวลารอคอยโดยเฉลี่ยก่อนปรับปรุง และหลังปรับปรุง พบว่าหลังการปรับปรุงด้วยแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) ระยะเวลาในการรอคอยของการให้บริการเริ่มตั้งแต่ลงทะเบียน หรือทำประวัติข้อมูล จนกระทั่งรับยา ระยะเวลาในการรอคอยลดลง จาก 280 นาที เหลือเพียง 105 นาที (ลดลงร้อยละ 62.5 สำหรับระยะเวลารอคอยโดยรวมทั้งกระบวนการ)

กราฟที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบระยะเวลารอคอยโดยเฉลี่ย ก่อนปรับปรุง และหลังปรับปรุง

ข้อจำกัดของผลลัพธ์การลดระยะเวลารอคอย : ตารางเปรียบเทียบระยะเวลารอดอยดังกล่าวเป็นเพียงผลลัพธ์จากเหตุการณ์สมมติ ในกรณีต้องดำเนินการจริงผลลัพธ์ที่ได้อาจแตกต่างไปจากที่ปรากฏในตาราง

จากกราฟที่ 1 แสดงให้เห็นถึงระยะเวลารอคอยของแต่ละกิจกรรม และโดยรวม เปรียบเทียบก่อนปรับปรุง และหลังปรับปรุง ผ่านการประยุกต์ใช้แนวคิดตามแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) ที่ลดลงจาก 280 นาที เหลือเพียง 105 นาที (ลดลงร้อยละ 62.5 สำหรับระยะเวลารอคอยโดยรวมทั้งกระบวนการ)

บทสรุป

ระยะเวลารอคอยเพื่อการรับบริการทางด้านสาธารณสุข OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจจากการรับบริการ รวมถึงประสิทธิภาพในการรักษา การที่ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวช ได้มีการประยุกต์แผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) มาเป็นแนวทางดำเนินการแก้ไขปัญหาระยะเวลารอคอยอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้เกิดการพัฒนาของระบบบริการทางด้านสุขภาพ ที่สะดวกรวดเร็ว ไม่เกิดความแออัด ผู้รับบริการได้รับการบริการที่ทันท่วงทีมีความพึงพอใจต่อระบบบริการ และได้รับการบริการที่ครอบคลุม ซึ่งประเทศไทยได้มีการดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบการบริการให้เกิดความสะดวกรวดเร็วกับผู้รับบริการหลายๆรูปแบบ ผ่านการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับปรุงกระบวนการผ่านแนวคิดต่างๆ ผู้อ่านสามารถนำบทความวิชาการนี้ไปศึกษาต่อยอดสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนวทางในการนำมาปรับปรุงระยะเวลารอคอยด้านการรับบริการทางด้านสาธารณสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผู้เขียนหวังว่าบทความวิชาการนี้จะสามารถเป็นแนวทางให้ผู้สนใจพัฒนาระยะเวลารอคอยในโรงพยาบาลทั้งโรงพยาบาลจิตเวช และโรงพยาบาลทางด้านฝ่ายกายนำไปประยุกต์ และพัฒนาเป็นงานวิจัยอย่างเต็มรูปแบบในพื้นที่ดำเนินการจริง เพื่อประเมินทั้งประสิทธิผล ในการลด

ระยะเวลารอคอย และผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ รวมถึงความคุ้มค่า คุ้มทุนหากมีการนำไปปฏิบัติจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการในอนาคตต่อไป

ข้อจำกัด

บทความนี้เป็นเพียงการนำเสนอแนวคิดและจำลองรูปแบบการปรับปรุงระบบการรอคอยการรับบริการของ OPD ในโรงพยาบาลจิตเวชจากกรณีสมมติผ่านแผนภาพเพชรคู่ (Double Diamond Diagram) อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ที่ได้นี้ยังคงเป็นการจำลองจากกรณีสมมติไม่ใช่การเก็บข้อมูลภาคสนามจริง ดังนั้นจึงมีข้อจำกัดในด้านการประเมินผลลัพธ์เชิงปฏิบัติจริง เช่น ความพร้อมด้านงบประมาณ ความแตกต่างของบริบทในแต่ละโรงพยาบาล และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร รวมถึงข้อจำกัดอื่นๆที่อาจแตกต่างออกไปจากกรณีสมมติ ผู้ศึกษาต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์นั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2562). การดำเนินงานตามตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข ปี 2562. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2566). สรุปรายงานการป่วยปี พ.ศ. 2566 [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2568, จาก https://spd.moph.go.th/wp-content/uploads/2024/11/ill_2023_full_07112567.pdf
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2567). สรุปรายงานการป่วยปี พ.ศ. 2567 [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2568, จาก https://spd.moph.go.th/wp-content/uploads/2025/08/ill_2024_full_18082568.pdf

- พานุพันธ์ หงษ์วิไล, และคณะ. (2565). การพัฒนาคุณภาพการให้บริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. **วารสารสมาคมเวชสารสนเทศไทย**, 8(1), 38–45.
- พัชนี สุมานิตย์. (2565). การพัฒนาระบบบริการงานพยาบาลผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสุขภาพ**, 4(3), กันยายน-ธันวาคม 2566.
- สุทธิกานต์ เลหาณการ, พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ, ชชาติ ฝ้ายคำตา, & เอกภูมิ จันทระขันตี. (2565). สมรรถนะการสอนการคิดเชิงออกแบบของครูวิทยาศาสตร์. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 24(2), 370–380.
- สาธิต บัวคล้าย. (2012). การพัฒนางานศัลยกรรมในโรงพยาบาลปักษ์ชัย โดยใช้ทฤษฎีข้อจำกัด. **Maharat Nakhon Ratchasima Hospital Journal**, 36(1), 33–38.
- Alrajhi, K. N., Algerian, N. A., Alazaz, R. N., Araier, L. B., Alqahtani, L. S., & Almushawwah, S. O. (2020). Effect of waiting time estimates on patients' satisfaction in the emergency department in a tertiary care center. **Saudi Medical Journal**, 41(8), 883–886.
- Bleustein, C., Rothschild, D. B., Valen, A., Valaitis, E., Schweitzer, L., & Jones, R. (2014). Wait times, patient satisfaction scores, and the perception of care. **American Journal of Managed Care**, 20(5), 393–400.
- Christ, M., Grossmann, F., Winter, D., Bingisser, R., & Platz, E. (2010). **Modern triage in the emergency department**. *Dtsch Arztebl Int*, 107(50), 892–898.
- Design Council. (n.d.). **Framework for innovation** [ออนไลน์]. London: Design Council. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/framework-for-innovation/>
- Goldratt, E. M., & Jeff, C. (Eds.). (2004). **The goal: A process of ongoing improvement (Theory of Constraints)**. United States of America: Congress Cataloging in Publication Data.
- McIntyre, D., & Chow, C. K. (2020). **Waiting time as an indicator for health services under strain: A narrative review**. *Inquiry: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 57, 1–15.
- Nottingham, Q. J., Johnson, D. M., & Russell, R. S. (2018). The effect of waiting time on patient perceptions of care quality. **Quality Management Journal**, 25(1), 32–45.
- Pitsacha, C. (2020, July 30). **The double diamond design process: แนวความคิดสู่ความเป็นเลิศ** [ออนไลน์]. หาดใหญ่: Prince of Songkla University. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2568, จาก <https://clib.psu.ac.th/km/the-double-diamond-design-process/>
- Wang, X., Huang, Z., Xu, T., Li, Y., & Qin, X. (2023). **Exploring the future design approach to ageing based on the double diamond model**. *Systems*, 11, 404. <https://doi.org/10.3390/systems11080404>
- Yurkova, I., & Wolf, L. (2011). Under-triage as a significant factor affecting transfer time between the emergency department and the intensive unit. **Journal of Emergency Nursing**, 37(5), 49–56.